

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ОСТРИТЕ ИНТОКСИКАЦИИ С ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.

Ю. Раденкова-Саева

Клиника по токсикология, УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов” – София

TRENDS IN THE PREVALENCE OF ACUTE INTOXICATIONS WITH PSYCHOACTIVE SUBSTANCES: A RETROSPECTIVE ANALYSIS FOR THE PERIOD 2009-2011

J. Radenkova-Saeva

Department of Toxicology, UMHATEM “N. I. Pirogov” – Sofia

Резюме. Злоупотребата с дроги е сред най-важните социално-медицински феномени, пред които е изправено обществото ни днес. Целта е да се проучи честотата на острите екзогенни интоксикации с психоактивни вещества (ПАВ), както и комбинираните интоксикации в Клиника по токсикология, УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов”, за периода 2009-2011 г.; да се характеризира видът на ПАВ; да се представи разпределението на пациентите по пол и възраст; да се анализират епидемиологичните данни – разпространение, динамика, тенденции. Извършено е ретроспективно проучване на постъпилите в приемен токсикологичен кабинет и хоспитализираните в Клиниката по токсикология на УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов” пациенти по повод остри интоксикации с психоактивни вещества за 3-годишен период – 1.1.2009-31.12.2011 г. Резултатите от проучването показват: 1) Намалява броят пациенти с остри отравяния с хероин, но се увеличава честотата на интоксикации с марихуана, амфетамини и кокаин. 2) Най-висока честота на отравянията с психоактивни вещества се установява през 2011 г. Преобладават мъжете. Най-голям е броят на болните във възрастовата група 19-25 години и 26-35 години. 3) При комбинираните отравяния най-висока честота се установява през 2011 година. Преобладават мъжете. Най-голям е броят на болните във възрастовия диапазон – 19-25 години.

Ключови думи: остри екзогенни интоксикации, психоактивни вещества, хероин

Summary. The socio-medical phenomenon of drug abuse remains among the most critical issues facing our society today. The aim of the study was to investigate the incidence of acute intoxications with psychoactive substances (PAS), as well as combined intoxications at the Clinic of Toxicology, UMHATEM “N. I. Pirogov” during the period 2009-2011, to characterize the type of PAS, to present the distribution of patients by sex and age; to make an analysis of epidemiological data - distribution, dynamics, trends. The records of the Toxicology Clinic, Emergency Hospital “N.I.Pirogov” were reviewed retrospectively for all intoxications with psychoactive substance during a 3-year period – from January 1, 2009 to December 31, 2011. The results of the study show the following: 1) A decrease in heroin intoxication was shown, however an increase in marijuana, amphetamines and cocaine poisoning was observed during this 3 years period. 2) The highest incidence of intoxications with psychoactive substances was found in 2011. The men predominate over the women. The largest age group was 19-25 years old and 26-35 years old. 3) With the mixed poisoning, the highest incidence was found in 2011. The men predominate over the women. The largest age group was 19-25 years old.

Key words: acute exogenous intoxications, psychoactive substances, heroin

ВЪВЕДЕНИЕ

Злоупотребата с психоактивни вещества (ПАВ) е сред най-важните социално-медицински феномени, пред които е изправено обществото ни днес.

Всяка година психоактивните вещества причиняват между 10 и 20 хиляди смъртни случая на младежи в Европа, а смъртността сред наркозависимите расте с 1-2%, показва Годишният доклад на Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите от 2010 г. [1].

Смъртта може да е причинена от свръхдоза, HIV/СПИН или хронични здравни проблеми – например сърдечно-съдови проблеми сред употребяващите кокаин.

Често пъти умират младежи при пътни злополуки, сбивания или самоубийства след употреба на наркотици.

Най-голям дял в заболяванията и смъртните случаи в ЕС, свързани с наркотични вещества, продължава да има употребата на героин.

Най-предпочитаната в България и света незаконна дрога – **канабисът**, е номер едно и в ЕС. Високо равнище на употреба е фиксирано във Великобритания (10.9%), Чехия (10.9%), Франция (9.8%), Испания (9.7%). Делът на консуматорите в Западна Европа средно е по-голям, отколкото в Източна Европа – съответно 6.7% и 3.6%. В града с най-либерален режим – Амстердам, където в специализирани заведения е разрешена консумация на канабис, употребилите тази дрога са 13% от всички жители на възраст над 12 години. Толкова са и в САЩ, страна с много по-строг режим на контрол върху същата дрога [3].

Синтетичните амфетаминови стимуланти са на второ място по разпространение сред нелегалните дроги в света. Потребители на **амфетаминови стимуланти** в света са 0.6% от населението между 15 и 64 год. Приблизително толкова са и установените в България. По-високи са равнищата в Западна и Централна Европа – Великобритания и Ирландия – 1.6%, Дания – 1.3%, Чехия – 1.1%.

Американците и азиатците употребяват повече метамфетамин. В Европа най-висока е употребата им сред чехите. Наблюдаваната тенденция за известно преориентиране към по-силния вариант метамфетамин има отглас и в България с появата на т.нар. “пико” [3].

Героинът, макар и да не е най-употребяван, си остава основният проблемен наркотик – като причина за смърт, увреждане на здравето, социалния статус и т.н. Така е и в България, и в ЕС. Ситуацията в отделните страни обаче е доста

различна. В някои от тях – Португалия, Гърция, подобно на България над 80% от търсещите лечение са опиятно зависими. В Германия, Франция, Холандия този дял е по-малък – между 50 и 70%, а във Финландия и Швеция е дори под 50%. Тенденцията в ЕС е тези проценти да намаляват за сметка на увеличеното търсене на лечение за зависимост към други дроги [3].

Сред венозните потребители на дроги има висока болестност от HIV, хепатит В и С, но разликите от страна до страна за HIV инфекцията са значителни – от 1% в Англия до 32% в Испания. Хепатит С се открива от 50% до над 90% при тези лица [5].

В момента в България се предлага почти целият спектър на незаконни ПАВ. Това води до сериозно нарастване на процента на злоупотребяващите с тях лица.

Близо 18 хил. български ученици от 9-и до 12-и клас са употребявали наркотик поне веднъж в живота си. Това сочат данните от **Годишния доклад за 2010 г. на Националния фокусен център по наркотици и наркомании** [2].

Починалите от отравяне с психоактивни вещества в страната ни през 2010 г. са били 41. Средната им възраст е 37,7 години, от тях 82,9 на сто са мъже.

ЦЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО

– Да се проучи **честотата на острите отравяния с психоактивни вещества (ПАВ), както и комбинираните интоксикации** в Клиника по токсикология – УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов”, за периода 2009-2011 г.

– Да се характеризира видът на ПАВ.

– Да се представи разпределението на пациентите по пол и възраст.

– Да се направи анализ на епидемиологичните данни – разпространение, динамика, тенденции.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Извършено е ретроспективно проучване на постъпилите в приемен токсикологичен кабинет, респективно хоспитализираните пациенти в Клиниката по токсикология, УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов”, по повод остри екзогенни интоксикации (ОЕИ) с ПАВ, за периода от 2009 до 2011 г.

Монотоксичните остри интоксикации с алкохол не са включени в проучването.

Всички случаи са оценени по възраст, история на заболяването, остри клинични прояви, еволюция и токсико-химични изследвания.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

За периода 2009-2011 г. през приемен токсикологичен кабинет са преминали 597 лица с остри екзогенни интоксикации с ПАВ – хероин, канабис – марихуана, амфетамини, метадон, екстази, халюциногенни гъби, кокаин и др. От тях са хоспитализирани 286 души. На пациентите, които не са постъпили за болнично лечение, е оказана помощ в кабинета. Същите са били с лекостепенни интоксикации. Една част от пациентите са отказали хоспитализацията или са напуснали самоволно кабинета.

На табл. 1 е представен броят лица, преминали през приемен токсикологичен кабинет по години, както и броят на хоспитализираните в клиниката пациенти за същия период.

Таблица 1. Брой лица преминали през приемен токсикологичен кабинет и брой на хоспитализираните в клиниката пациенти за периода 2009-2011 г.

Брой лица \ Година	Година			Общо
	2009 г.	2010 г.	2011 г.	
Преминали през приемен токсикологичен кабинет лица (абсолютен брой)	204	152	286	597
Хоспитализирани лица (абсолютен брой)	87	76	123	286

Повечето млади хора в училищна възраст не употребяват *неразрешени дроги*.

Най-често срещаните фактори, свързани с експериментиране с дроги, са любопитството, достъпността и употребата от връстници.

Непрекъснатата употреба на дроги (а не просто експериментирането) се свързва най-много с достъпността и цената на дрогите, както и с употребата от връстници.

Социалните и психологичните неблагоприятности като безработица, разрушаване на семейството и други стресогенни жизнени събития се свързват с тежката и увреждаща употреба на дроги.

При употребата на психоактивни вещества могат да настъпят **психози** и **паметови разстройства**. Те могат да настъпят по време на интоксикацията или абстиненцията. Изразяват се в халюцинации, налудности (най-често за преследване), страхове или екстаз, загуба на ориентация, двигателна възбуда или ступор (пълно обездвижване), загуба на памет за близки и/или далечни събития, измислени спомени и др. Понякога по време на абстиненцията се появяват и епилептични припадъци [5].

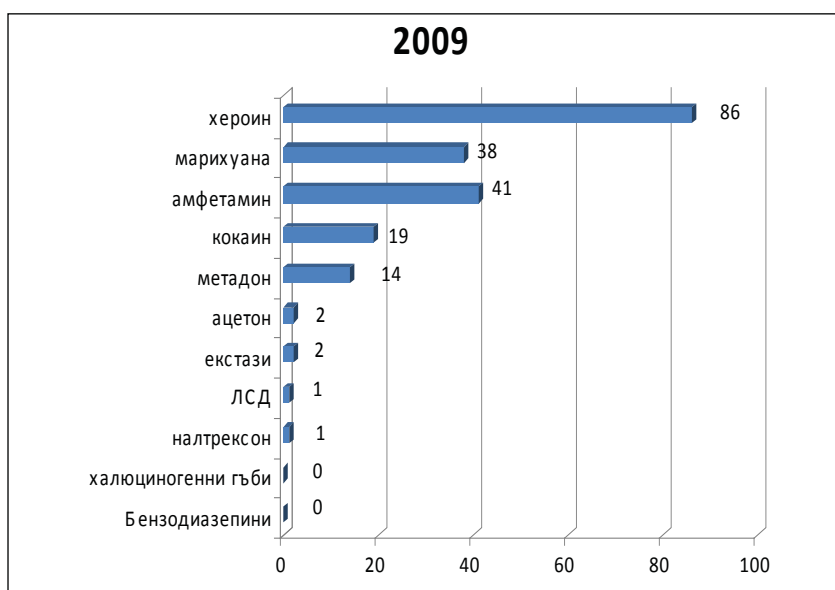
Преминали през приемен токсикологичен кабинет лица с ОЕИ след прием на ПАВ

На фиг. 1 е представено разпределението на пациентите с ОЕИ, преминали през приемен токсикологичен кабинет, в зависимост от вида на ПАВ за 2009 г.

На фиг. 2 е показано разпределението на пациентите с ОЕИ в зависимост от вида на ПАВ за 2010 г.

На фиг. 3 е дадено разпределението на пациентите с ОЕИ в зависимост от вида на ПАВ за 2011 г.

На фиг. 4 е представено разпределението на пациентите с ОЕИ в зависимост от вида на ПАВ за периода 2009-2011 г.

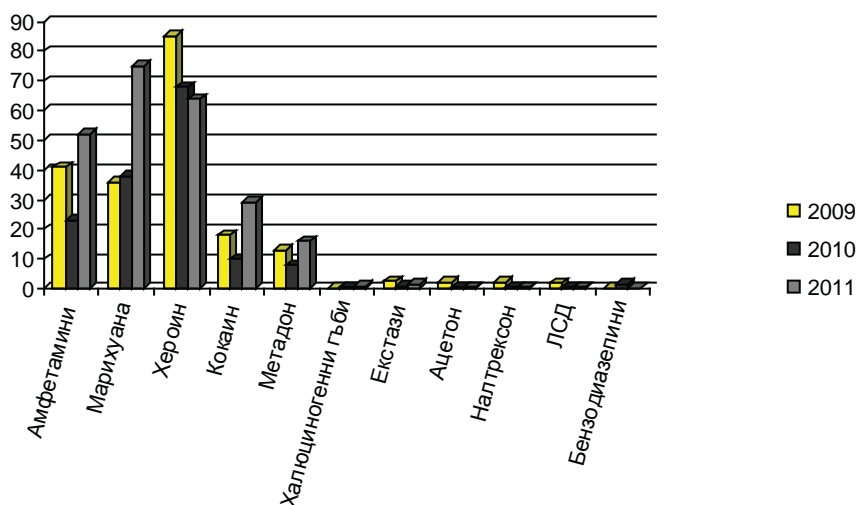
Фиг. 1. Разпределение на пациентите с ОЕИ, преминали през приемен токсикологичен кабинет, в зависимост от вида на ПАВ за 2009 г. (абсолютен брой)

Фиг. 2. Разпределение на пациентите с ОЕИ, преминали през приемен токсикологичен кабинет, в зависимост от вида на ПАВ за 2010 г. (абсолютен брой)

Фиг. 3. Разпределение на пациентите с ОЕИ, преминали през приемен токсикологичен кабинет, в зависимост от вида на ПАВ за 2011 г. (абсолютен брой)

Фиг. 4. Разпределение на пациентите с ОЕИ, преминали през приемен токсикологичен кабинет, в зависимост от вида на ПАВ за периода 2009-2011 г. (абсолютен брой)

Хоспитализирани лица с остри интоксикации след прием на ПАВ за периода 2009-2011 г.

На табл. 2 и фиг. 5 е показано разпределението по възраст и пол на хоспитализираните в клиниката болни с остри интоксикации с ПАВ за периода 2009-2011 г. (хероин, марихуана, амфетамини, метадон, екстази, халюциногенни гъби, кокаин, бензодиазепини и др.).

Най-голям е броят на болните във възрастовата група 19-25 год. и 26-35 год. Преобладават мъжете. Във възрастовата група под 15 години през 2009 и 2011 г. момчетата превалират пред момчетата.

Таблица 2. Разпределение по възраст и пол на пациентите с остри интоксикации с ПАВ

	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо	75	66	104
До 15 години	9	3	17
Мъже	4	2	6
Жени	5	1	11
16-18 години	9	9	19
Мъже	6	4	15
Жени	3	5	4
19-25 години	28	22	30
Мъже	19	16	21
Жени	9	6	9
26-35 години	21	26	31
Мъже	16	20	26
Жени	5	6	5
Над 35 години	8	6	7
Мъже	7	4	7
Жени	1	2	0

Остри интоксикации след прием на алкохол и други ПАВ (комбинирани интоксикации) за периода 2009-2011 г.

Комбинираната употреба на няколко психоактивни вещества е често явление, но в някои популации тя е особено разпространена – сред тийнейджърите, които експерименти-

рат с различни ПАВ, и при лица с антисоциално личностово разстройство, които от самото начало на употребата вземат много различни вещества и за разлика от подрастващите, продължават и по-късно.

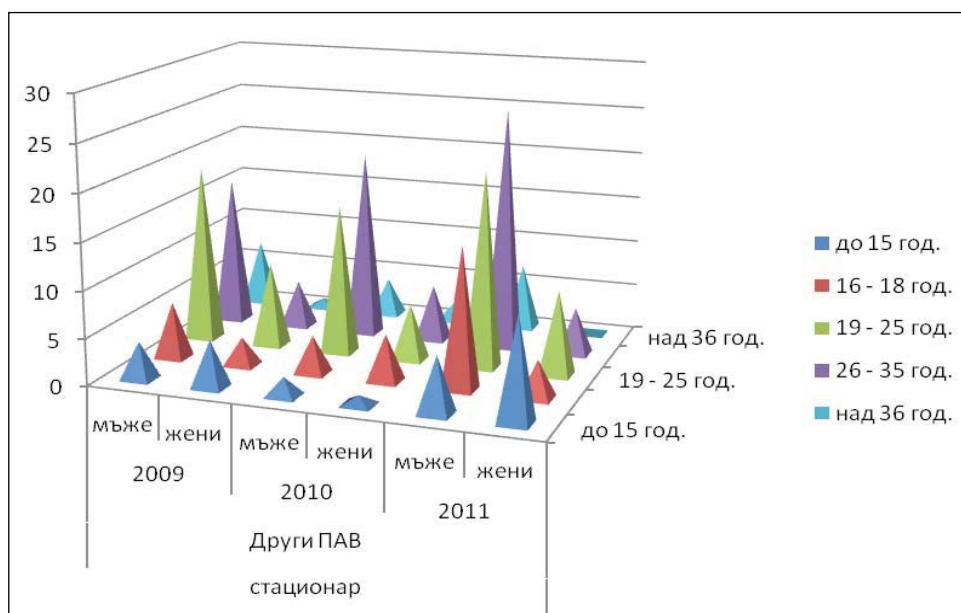
Най-често хероинът се комбинира с транквилизатори и алкохол, които са и най-достъпни. Понякога се приемат “коктейли” от дроги с цел да се засили и удължи ефектът на хероина (бензодиазепини, алкохол) или да се разнообрази и регулира въздействието върху организма (хероин – кокаин “speedball”).

На табл. 3 и фиг. 6 е представено разпределението по възраст и пол на хоспитализираните в клиниката болни с остри интоксикации след прием на алкохол и други ПАВ за периода 2009-2011 г.

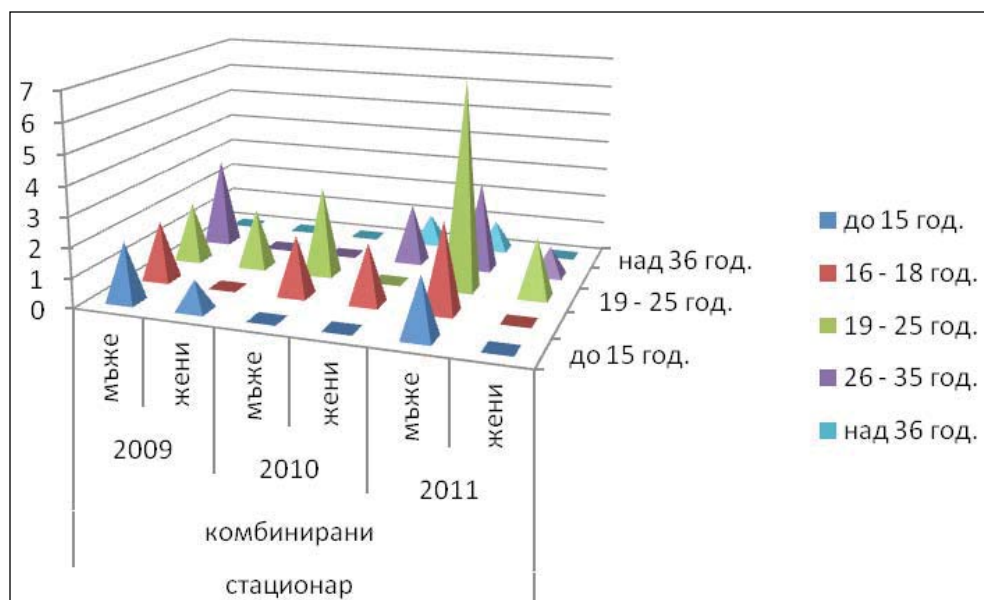
Най-голям е броят на болните във възрастовата група 19-25 години. Преобладават мъжете във всички възрастови групи, като през 2009 и 2010 г. броят на жените се изравнява с мъжете съответно във възрастовите групи 19-25 и 16-18 години. През 2010 г. във възрастовите групи 26-35 години и над 35 години комбинирани интоксикации са наблюдавани само при жени.

Таблица 3. Разпределение по възраст и пол на пациентите с остри комбинирани интоксикации

	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо	12	10	19
До 15 години	3	0	2
Мъже	2	0	2
Жени	1	0	0
16-18 години	2	4	3
Мъже	2	2	3
Жени	0	2	0
19-25 години	4	3	9
Мъже	2	3	7
Жени	2	0	2
26-35 години	3	2	4
Мъже	3	0	3
Жени	0	2	0
Над 35 години	0	1	0
Мъже	0	0	0
Жени	0	1	0

Фиг. 5. Разпределение по възраст и пол на пациентите с остри интоксикации с други ПАВ

Фиг. 6. Разпределение по възраст и пол на пациентите с остри комбинирани интоксикации

Изводи

Резултатите от ретроспективното проучване на острите интоксикации с психоактивни вещества при пациенти, преминали през приемна токсикологичен кабинет и хоспитализирани в Клиниката по токсикология към УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов” за периода от 2009 до 2011 г., показват:

1. Намалява броят пациенти с остри отравяния с героин. Увеличава се честотата на

интоксикации с марихуана, амфетамини и кокаин.

2. Най-висока честота на отравянията с психоактивни вещества се установява през 2011 г. Преобладават мъжете. Най-голям е броят на болните във възрастовите групи 19-25 години и 26-35 години.

3. При комбинираните отравяния най-висока честота се установява през 2011 г. Преобладават мъжете. Най-голям е броят на болните във възрастовия диапазон – 19-25 години.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приемането на психоактивни вещества и злоупотребата с тях води до редица здравни и социални проблеми, както и до криминални прояви.

Предотвратяването на злоупотреба с ПАВ започва с правилните родителски грижи и подкрепа. Ефективната комуникация между родители и деца е много важна. Нагласите, отношението на семейството към наркотиците и контролът върху поведението на децата са от огромно значение за това, дали подрастващите ще проявят интерес към дрогите и дали ще тръгнат по пътя на наркоманното поведение.

Библиография

1. Годишен доклад на Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите от 2010 г.

2. Годишен доклад на Националния фокусен център по наркотици и наркомании за 2010 г.

3. Даскалов, Р. Дрогите в Европа. Европейски измерения на проблема с наркотиците. – Бюлетин “Заедно”, № 3, 2005.

4. Попов, Г. Дроги и превенция. Варна, ИК “Стено”, 2000.

5. Annual Report on the State of the Drugs Problem in the European Union. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 1999.

✉ Адрес за кореспонденция:

Доц. д-р Ю. Раденкова-Саева, дм

УМБАЛСМ “Н. И. Пирогов”

бул. “Тотлебен” № 21

1606 София

e-mail: jrсаeva2@yahoo.co.uk

**От 2010 г. в Централна медицинска библиотека
се изгражда репозиториум на дигитални публикации
(книги, статии, лекции, презентации и други научни
и образователни материали).**

Целта на нашия репозиториум, както на всички подобни институционални архиви, е свободно разпространение на научни публикации в глобалната мрежа; популяризиране на българската медицинска наука; дълготрайно съхранение на електронни документи (които има голяма вероятност да са неизвестни за читателите и съответно да не се ползват); преодоляване на икономическите препятствия пред издателската дейност.

<http://nt-cmb.medun.acad.bg:8080/jspui>